

Dönem : 1
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 144

Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalini tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/403)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71/1761-579

13 . 2 . 1963

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 26 . 1 . 1963 tarihinde kararlaştırılan «Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı ve gerekçesi, ilişiğiyle birlikte ekli olarak sunulmuştur. Gereğinin yapılmasını rica ederim.

I. İnönü
Başbakan

GEREKÇE

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteri tarafından, Ekonomik ve Sosyal Konseyin 436 A (XIV) sayılı ve 27 Mayıs 1952 tarihli kararına uyularak toplantıya davet edilen ve 34 Devlet mümessili, 7 Devlet müşahidi, 3 Milletlerarası Teşekkül mümessilinden mürekkep Birleşmiş Milletler Afyon Konferansı 11 Mayıs - 18 Haziran 1953 tarihleri arasında New - York'ta toplanarak haşhaş ekimi ile afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimini hedef tutan 1953 Protokolünü müzakere ve kabul etmişti.

Konferansın müzakeratına esas, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin Uyuşturuca Maddeler Komisyonu tarafından hazırlanan ve adı geçen komisyonun 10 Nisan - 24 Mayıs 1951 tarihleri arasında vâkı 6 ncı oturumunda kabul ettiği proje olmuştur.

1953 Protokolü sadece afyonun istihsalinden istihlâkine kadar geçirdiği safhaları kontrol altına almak gayesini gütmekte ve diğer tabii uyuşturuca maddelerle sentetik uyuşturuca maddeleri hüküm altına almamaktadır. Filvaki başlangıç kısmında «..... en müstacel meselelerin haşhaş ekiminin ve afyon istihsalinin kontrolü olduğunu müşahede ederek, Akıd Taraflar bu maksatlarla bir protokol tanzimine karar vermişler.....» kaydı bulunmaktadır.

Bu itibarla 1953 Protokolü, afyona mütaallik meselelerin bütün diğer uyuşturuca maddelere taallük edenlere nazaran en evvel ve müstaceliyetle halledilmesi noktai nazarından hareket edilerek hazırlanmıştır.

Halbuki, Hükümetimiz, uyuşturuca maddelerin bir kül olduğu ve bu sahada tek bir maddenin kontrolünün sağlanması ile meselenin kısmen dahi halline imkân olmadığı, kaçakçılık ve suiistimal bakımlarından bir tek maddenin bu sahalarda istihlâkine önlemek için alınan tedbirlerin, bu madde yerine diğer uyuşturuca maddelerin kullanılmasını teşvikten başka bir işe yaramıya-

cağı, görüşü ile hareket etmiş ve bu görüşle 1953 Protokolü yerine bütün uyuşturucu maddelerin kontrolünü sağlayacak «Tek Sözleşme» nin mevcut bütün sözleşmelerle birlikte 1953 Protokolünün de yerine ikamesi lâzımgeldiği tezini daima müdafaa etmiştir. Bu fikri benimseyenlerin çokluğu 1961 yılında bir konferansın akdine ve 73 Devlet Murahhasının «Tek Sözleşme» namı altında bütün uyuşturucu maddelerin istihsalinden istihlâkine kadar kontrolünü sağlayan bir metin üzerinde mutabakata varmalarına müncer olmuştur.

Şu kadar var ki, 1953 Protokolünü, halen mer'î sözleşmelerle birlikte, 1961 Tek Sözleşmesinden daha müessir bir kontrol sistemi addeden Amerika Birleşik Devletleri 1953 Protokolünün bir an evvel meriyete girmesi için gayret sarf etmiş ve adı geçen protokolün mer'iyete girme maddesindeki (21 nci madde) hükümlere göre 7 müstahsıl memleketten Hindistan ve İran'ın imalâtçı memleketlerden İngiltere ve Holânda hariç kaffesinin tasdiknamelerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine vermiş bulduklarını ve bu memleketlere ilâveten 43 devletin de tasdiknamelerinin aynı Genel Sekreterlikte bulunduğunu göz önünde tutarak adı geçen protokolün meriyete girmesi için sadece bir müstahsıl memleketin tasdiknamesinin mevcuda ilâvesinin kifayet edeceği düşüncesiyle hareket ederek bu hususu teminen Yunanistan'a müracaatla bu devletlerin protokolü tasdikını sağlamıştır.

Halen bu protokol yürürlüktedir. Afyonlarımızın alıcısı bulunan memleketlerin hepsi, İngiltere ve Holânda hariç, bu Protokolü tasdik etmiş bulunmaktadırlar ve bu yüzden bizden afyon satın alamamak buna mukabil rakibimiz Hindistan'a başvurmak durumuna girmişlerdir. Bizim ise 1950 - 1962 alımlarımıza göre senelik vasatı 236,5 tonluk istihsalimizle, afyon ihtiyacının onda dokuzuna yakın bir miktarını Hindistan'dan temin eden İngiltere ile senelik ihtiyacını 3 ton afyonla karşılıyan Holânda'ya bağlanıp son senelerde bu iki memlekete yaptığımız ihracatın vasatısını göz önünde tutarak 18 tonluk satışlarla iktifa etmek suretiyle 1953 protokolünün temin ettiği piyasadan müstağni kalmamız mümkün değildir.

Halen Toprak Mahsulleri Ofisinin elinde bugün için 405 ton afyon mevcuttur. Bu miktara önümüzdeki senelerde de tahminen 300 er tonluk miktarların ilâve olacağını kabul etmek lâzımdır. Bu itibarla 1953 protokolünün tasdikı yoluna gitmek ve bunu bir an evvel sonuçlandırmak ıstırarındayız.

Şu kadar var ki, adı geçen protokolün 11 nci ve 12 nci maddelerinin Birleşmiş Milletler Teşkilâtının bir uzvu olan Daimî Merkezi Komitesine tanıdığı salâhiyetler muvacehesinde ve Orta - Şark memleketlerinin kaçakçılık mevzuunda Birleşmiş Milletlerde takındıkları tavır göz önünde tutulduğu takdirde çok muteyakkız davranmamız ve bugüne kadarki, tutumumuzu değiştirecek mevzuatın tatbikini kusursuz bir şekilde sağlamamız gerekir. Aksi halde mahallî anket talebi, ambargo tavsiyesi veya ambargo konması gibi haysiyet kırıcı müdahale ve tedbirlerle karşılaşmamız mümkündür.

Ancak protokolün gözetdiği sivil ve sosyal gayelerin evrensel ölçüde gerçekleşmesi için böyle müessir bir milletlerarası denetleme mekanizmasının zaruretini de teslim etmek gerekir. Kaldı ki protokolün, öngörülen tedbirlerin protokole taraf olmayan devletlere de imkân nisbetinde uygulanacağı hakkındaki 13 ncü maddesi hükmü sözü geçen tedbirlere muhatabolmak ihtimali bakımından Âkid Devletlerle protokolü onaylamamış devletleri eşit duruma getirmektedir.

Diğer taraftan, esasen taraftar bulunduğumuz Tek Sözleşmenin şimdiye kadar 26 devlet tarafından imza edilmiş olduğu ve 40 devlet tarafından tasdik edilmesiyle 44 ncü madde gereğince meriyete girerek 1953 protokolü yerine kaim olacağı nazarı itibara alınırsa 1953 protokolünün geçici bir süre için meriyette kalacağı anlaşılır.

Hükümetimizin esas itibarıyla taraftar olduğu 1961 Tek Sözleşmesinin Birleşmiş Milletler üyesi devletlerce bir an evvel tasdik edilerek meriyete girmesinin sağlanmasını tavsiye eden ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 1962 (XVII) nci toplantısında hemen hemen ittifaqla kabul edilmiş olan karar göz önünde bulundurularak, 1961 Tek Sözleşmesinin de T. B. M. M. ne sevki için gerekli muamelelerin tamamlanmasına hız verilmiştir.

İlişik kanun tasarısı bu maksatla hazırlanmıştır.

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyon
Esas No. 1/304
Karar No. 2

13 . 4 . 1963

Yüksek Başkanlığa

Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı; bu iş için kurulan Geçici Komisyonumuzun 12.4.1963 tarihli toplantısında, ilgili Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi.

Gerek kanun tasarısının gerekçesinde ileri sürülen ve gerekse Hükümet temsilcilerinin vermiş oldukları izahat komisyonumuzca da yerinde görüldüğünden adı geçen kanun tasarısı komisyonumuzca aynen ve ittifakla kabul edilmiştir.

Genel Kurulun yüksek tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komisyon Başkanı	Sözcü	Kâtip	
Eskişehir	Giresun	Rize	Antalya
Ş. Asbuzoğlu	N. Erkmen	E. Y. Akçal	R. Eker
Erzurum	Konya	Kütahya	Niğde
A. Şenyurt	K. Ataman	S. Tosbi	R. Soyer
	Sivas	Uşak	
	G. Sarısözen	İ. Bulanalp	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Haşhaşın ekimi ile Afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Haşhaşın ekimi ile Afyonun istihsal, milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair 23 Haziran 1953 tarihinde New - York'da imzalanan ilişik Protokolün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

26 . 1 . 1963

Başbakan <i>İsmet İnönü</i>	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı <i>Ekrem Alican</i>
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı <i>Hasan Dinçer</i>	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı <i>Turhan Feyzioğlu</i>
Devlet Bakanı <i>A. Ş. Ağanoğlu</i>	Devlet Bakanı <i>R. Aybar</i>
Devlet Bakanı <i>Necmi Öktem</i>	Adalet Bakanı <i>A. K. Yörük</i>
Millî Savunma Bakanı <i>İ. Sançar</i>	İçişleri Bakanı <i>H. O. Bekata</i>
Dışişleri Bakanı <i>Feridun Cemal Erkin</i>	Maliye Bakanı <i>Ferid Melen</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>Ş. R. Hatipoğlu</i>	Bayındırlık Bakanı V. <i>Ferid Melen</i>
Ticaret Bakanı V. <i>Hasan Dinçer</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Yusuf Azizoglu</i>
Güm. ve Tekel Bakanı <i>Orhan Öztrak</i>	Tarım Bakanı V. <i>F. K. Gökay</i>
Ulaştırma Bakanı <i>Rifat Öçten</i>	Çalışma Bakanı <i>Bülent Ecevit</i>
Sanayi Bakanı <i>Fethi Çelikbaş</i>	Ba. - Ya. ve Turizm Bakanı <i>C. Tefvik Karasapan</i>
İmar ve İskân Bakanı <i>Fehrettin Kerim Gökay</i>	

HAŞHAŞIN EKİMİ İLE AFYONUN İSTİHSAL, MİLLETLERARASI TİCARET, TOPTAN TİCARET VE İSTİMALİNİN TAHDİT VE TANZİMİNE DAİR PROTOKOL

GİRİŞ

Zehir iptilâsı ve uyuşturucu maddelerin gayrimeşru alış verişi ile mücadele hususundaki gayretlerini devam ettirmeye karar vermiş olan ve ancak bütün devletler arasında sıkı bir iş birliğinin bu gayretlerin hedefine ulaşmasına imkân verebileceğini müdrük bulunan,

Milletlerarası mahiyetteki belgeler yoluyla uyuşturucu maddelerin kontrolü için müessir bir sistemin gerçekleştirilmesi maksadiyle gayretler sarf edilmiş olduğunu nazarı itibara alan ve bu kontrolü millî ve milletlerarası sahalarda takviye etmek arzusu ile hareket eden,

Bununla beraber tabii uyuşturucu ilâçların elde edildiği iptidai maddelerin tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara inhisar ettirilmesini ve bu maddeler istihsalinin tanzim edilmesinin zaruri olduğunu mütalâa eden ve en müstacel meselelerin haşhaşın ekimi ile afyon istihsalinin kontrolü olduğunu müşahede eyliyen,

Âkîd Taraflar, bu maksatlarla bir protokol imzalamaya karar vermiş olduklarından, aşağıdaki hükümler üzerinde mutabık kalmışlardır :

BİRİNCİ BÖLÜM

Tarifler

Madde — 1.

Tarifler

Gerek sarahaten, gerek zimnen hilâfına kayıt bulunmadıkça aşağıdaki tarifler işbu Protokol hükümlerinde tatbik olunur,

Şöyle ki :

«1925 Sözleşmesi»; 19 Şubat 1925 te Cenevre'de imzalanan ve 11 Aralık 1946 tarihli Protokol ile değiştirilen Milletlerarası Afyon Sözleşmesidir.

«1931 Sözleşmesi»; 13 Temmuz 1931 de Cenevre'de imzalanan ve 11 Aralık 1946 tarihli Protokol ile değiştirilen uyuşturucu maddelerin imalini tahdit ve tevziatını tanzim eden Sözleşmedir.

«Komite»; 1925 Sözleşmesinin 19 ncu maddesi mucibince ihdas olunan Daimî Merkez Komitesidir.

«Kontrol organı»; 1931 Sözleşmesinin 5 nci maddesi mucibince ihdas olunan kontrol organıdır.

«Komisyon»; Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin Uyuşturucu Maddeler Komisyonudur.

«Konsey»; Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyidir.

«Genel Sekreter»; Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteridir.

«Haşhaş»; Papaver Somniferum L. bitkisi ve afyon istihsaline yarıyan papaver cinsinden diğer her hangi bir bitkidir.

«Haşhaş sakı»; tohumları haric olmak üzere haşhaşın biçilmesini mütakıp uyuşturucu maddeler istihraç edilebilecek bütün kısımlarıdır.

«Afyon»; Galénique müstahzarlarından gayri, ham afyon, tıbbi afyon ve müstahzar afyon da dâhil olmak üzere hangi şekilde olursa olsun haşhaş sütünün koyulaştırılmış şeklidir.

«İstihsal»; afyon elde etmek maksadiyle haşhaş ekimi amelîyesidir.

«Stok»; aşağıdaki haller dışında, belirli bir Devletin ülkesi dâhilinde meşru bir şekilde bulunduran afyon miktarıdır.

1. Perakendeci eczacılar ve thérapeutique ve ilmî görevlerinin meşru bir surette ifası için müesseseler veya yetkili şahıslara elde bulundurulmuş afyon miktarı,

2. O devletin Hükümetinin elinde veya onun nezareti altında bulunan ve askerî istimal tahsis olunan afyon miktarı.

«Ülke»; belirli bir devletin 1925 Sözleşmesinde derpiş olunan ithalât şahadetnameleri ve ihracat müsaadeleri sisteminin tatbiki maksadıyla ayrı bir bütün olarak nazarı itibara alınan her bir kısmıdır.

«İhracat» veya «ithalât»; afyonun belirli bir devletten diğer bir devlete veya bir devletin belirli bir ülkesinden aynı devletin diğer bir ülkesine bilfiil naklidir.

İKİNCİ BÖLÜM

Afyonun istihsal, ticaret ve istimalinin tanzimi

Madde — 2.

Afyonun istimali

Taraflar afyonun istimalini yalnız tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara hasredeceklerdir.

Madde — 3.

Müstahsıl devletlerde kontrol

Afyonun istihsal, ticaret ve istimalini kontrol etmek maksadı ile :

1. Daha önce yapmadığı takdirde, her müstahsıl devlet işbu madde ile tevdi olunan vazifeleri yerine getirmek maksadıyla bundan böyle işbu maddede «müessese» tâbiri ile anılacak olan bir veya mütaaddit devlet ihtisas müessesesi kuracak ve idame ettirecektir. Bu maddenin 2 ile 6 ncı paragraflarında zikredilen vazifeler alâkadar devletin Anayasası müsait olduğu takdirde yalnız bir tek müessese tarafından yerine getirilecektir.

2. İstihsal, müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamları tarafından tâyin edilen bölgelere inhisar ettirilecektir.

3. Yalnız müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamlarından verilmiş ruhsatnameyi hâmil bulunan ziraatçiler istihsalde bulunmaya mezundurlar.

4. Ruhsatname, üzerinde haşhaş ekimine müsaade edilen toprakların yüz ölçümünü tasrih etmelidir.

5. Her haşhaş yetiştiricisi afyon mahsulünün tamamını müesseseye teslim ile mükellef bulacaktır. Müessese mahsulü satınalacak ve mümkün olur olmaz fiilen tesellüm edecektir.

6. Yalnız müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamları afyon ithal ve ihracat etmek, afyonun toptan ticareti ile işgal eylemek ve afyondan alkaloidler imaline mezun imalatçıların muhafaza ettikleri stoklardan gayri afyon stoklarını muhafaza etmek hakkını haiz olacaklardır.

7. İşbu maddenin hiçbir hükmü haşhaş ekiminin kontrolüne mütedair mevcut Sözleşmelere tevfiқан bir Âkîd Tarafça daha evvel deruhte edilmiş taahhütlere ve çıkarılmış kanunlara aykırı hareketi tecviz eder mahiyette telâkki olunmamalıdır.

Madde — 4.

Afyon yetiştirmekten gayri maksatlarla ekilen haşhaşın kontrolü

Afyon istihsalinden gayri maksatlarla haşhaş ekimine ve istimaline müsaade eden her Taraf, işbu Taraf afyon istihsaline izin versin veya vermesin, aşağıdaki hususları taahhüdeder :

- a) Aşağıdaki hususları sağlamak üzere lüzumlu biçümle kanun ve nizamnameleri çıkartacaktır :
- i) Afyon istihsalinden başka gayelerle ekilen haşhaşların afyon istihsalinde kullanılmaması,
ii) Haşhaş sakından imâl olunan uyuşturucu maddelerin yeteri surette kontrolü.
- b) Bu maksatla çıkartılan biçümle kanun ve nizamname metinlerini Genel Sekretere tebliğ edecek ve
- c) Her sene Komite tarafından tesbit edilecek bir tarihte, bir evvelki sene içinde, hangi maksatla yapılmış olursa olsun, haşhaş sakı ithalât ve ihracatına dair istatistikleri Komiteye bildirecektir.

Madde — 5.

Stokların tahdidi

Dünyada istihsal edilen afyon miktarını tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara inhisar ettirmek üzere :

1. Taraflar, her Âkîd Tarafın, her senenin 31 Aralık tarihindeki stokunun aşağıdaki miktarları aşmamasını sağlayacak tarzda afyon istihsal, ihracat ve ithalâtını tanzim edeceklerdir.

a) 6 ncı maddenin 2nci paragrafının (a) fıkrasında adı geçen her müstahsil Devlet için her hangi iki senelik bir müddet zarfında bu devlet tarafından tıbbi ve ilmî maksatlar için ihraç olunan afyon miktarının genel toplamı ile alkaloidler imali için bu devletin hudutları dâhilinde kullanılan afyonun miktarına ilâveten anılan Tarafça 1 Ocak 1946 dan sonra olmak kaydıyla tâyin edilecek her hangi diğer bir sene zarfında alkaloid imalinde kullanılan ve ihraç olunan umum miktarın yarısı. Anılan Taraf ihraç olunan ve kullanılan miktarların hesaplanması hususunda muhtelif devreler tâyin etmek hakkına malik olacaktır.

b) İşbu paragrafın (a) fıkrasında zikredilen Taraf hariç, alkaloidler imaline müsaade eden diğer her Âkîd Taraf için anılan Tarafa kabili tatbik oldukları nisbette 1925 ve 1931 Sözleşmeleri hükümleri nazarı itibara alınarak, iki senelik bir devre için normal ihtiyacına tekabül eden miktar. Bu ihtiyaçların miktarı Komite tarafından tesbit edilir.

c) Diğer her hangi bir Taraf için geçen beş sene zarfında istihlâk edilmiş afyonun umum miktarı.

2. (a) İşbu maddenin 1 ncı paragrafının (a) fıkrasında zikredilen müstahsil devletlerden biri ihracata mahsus afyon istihsalinden vazgeçmeye karar verdiği ve 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında yer alan müstahsil devletler kategorisine artık ithal edilmemeyi arzu eylediği takdirde bu maksatla işbu maddenin 3 ncü paragrafının (b) fıkrası uyarınca ifası gereken mütaakip senelik tebligat zamanında Komiteye bir beyanname gönderecektir. Böyle bir beyannameyi tanzim ettiği andan itibaren bu beyannameyi kaleme almış olan Taraf artık 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında zikredilen devletlere mensup addedilmeyecek ve gelecekte de bu devletler arasına kabul olunmayacaktır. Bu beyanname alındığında, Komite alâkadar Tarafı, icabına göre birinci paragrafın (b) veya (c) fıkralarında derpiş olunan kategorilerden birine veya diğerine kaydeder ve keyfiyeti işbu Protokolün bütün Taraflarına tebliğ eyer. İşbu Protokol mucibince bütün kategori değişimleri Komitenin tebliğ tarihinde hüküm ifade eder.

b) Geçen fıkrada tarif olunan usul, işbu maddenin birinci paragrafının (b) ve (c) fıkralarında zikredilen kategorilerin birinden diğerine nakledilmek arzusunda olan her hangi bir Tarafça yapılacak biçümle beyanlara kabili tatbiktir. Mamafih şurası mukarrerdir ki bu takdirde bahse konu Taraf, talebi üzerine, evvelce mensup bulunduğu kategoriye tekrar kabul edilebilir.

3. (a) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) ve (c) fıkralarında zikredilen afyon miktarları, Komitenin senelik raporlarında tanzim edilmiş istatistikler ile bir evvelki yılın 31 Aralık tarihinde nihayete eren devreye aid olup bilâhara neşredilen istatistikler esas alınarak hesaplanır.

b) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) ve (b) fıkraları tatbikatına tabi bulunan Taraf icabına göre aşağıdaki hususları her sene Komiteye tebliğ edecektir :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasına tevfikan geçmiş olduğu referans devrelerini,

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasının tatbikine medar olmak üzere, Komitece, normal ihtiyaçlarının karşılığı olarak nazarı itibara alınmasını arzu ettiği afyon miktarını.

c) Geçen fıkroda derpiş edilen tebligat en geç, anılan tebligatın taallük ettiği tarihe takaddüm eden senenin Ağustos ayının ilk gününde Komiteye vâsıl olmalıdır.

d) İşbu maddenin (b) fıkrasında derpiş edilen tebligattan birini göndermekle mükellef bir Âkîd Taraf bu tebligatı gösterilen tarihte yapmadığı takdirde Komite, mütaakıp fıkra hükümleri mahfuz kalmak üzere, Âkîd Tarafça bu hususta en son yapılan tebligattaki mütalâaları kabul edecektir. Söz konusu Âkîd Tarafların bu hususta hiçbir tebligat alamadığı takdirde, icabına göre ve Âkîdla yeniden istişare etmeksizin, ve fakat elindeki mevcut malûmatı işbu Protokolün gayelerini ve mezkûr Âkîdın menfaatlerini gereği veçhile gözönünde bulundurmak suretiyle Komite :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen referans devrelerini intihap veya

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasında anılan normal ihtiyaçlara tekabül eden miktarı tesbit eder.

e) Komite, işbu paragrafın (c) fıkrasında tâyin edilen tarihten sonra bir tebligat aldığı takdirde bu tebligat sanki kendisine matlup zamanda vâsıl olmuş gibi hareket edebilir.

f) Komite her sene :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen her Âkîd Tarafa, gerek anılan fıkraya, gerek işbu maddenin 3 ncü paragrafının (d) ve (e) fıkralarına tevfikan seçilen referans senelerinin hangileri olduğunu,

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasında zikredilen her Âkîd Tarafa, aynı fıkraya tevfikan bu Tarafın normal ihtiyaçlarına tekabül eden afyon miktarının kendi fikrine ne kadar olduğunu, tebliğ eder.

g) Komite, işbu paragrafın (f) fıkrasında zikredilen tebligatı, ihtiva ettikleri malûmata mütaallik tarihe takaddüm eden yılın Aralık ayının en geç 15 inde yollar.

4. (a) İşbu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihte Taraf olan devletler hakkında işbu maddenin birinci paragrafı hükümleri, Protokolün yürürlüğe girdiği seneyi takibeden senenin 31 Aralık tarihinden itibaren hüküm ifade ederler.

b) Diğer her hangi bir Devlet hakkında, işbu maddenin birinci paragrafı hükümleri anılan Devletin Protokole Taraf olduğu yılı takibeden senenin 31 Aralık tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

5. (a) Komite, durumun istisnai olduğu gerekçesiyle tâyin ettiği bir zaman devresi ve şartlar altında her hangi bir Tarafı afyon stoklarının âzami seviyesi ile ilgili olarak işbu maddenin birinci paragrafı ile derpiş edilen mükellefiyetleri yerine getirmekten muaf kılabilir.

b) İşbu Protokolün yürürlüğe girmesi sırasında 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında zikredilen müstahsıl bir Devlet dâhilinde işbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrası ile müsaade edilen âzami seviyeyi aşan afyon stokları mevcud olduğu takdirde, Komite kendi takdirini kullanmak suretiyle afyon stoklarının işbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasına vaz'edilen âzami seviyeye haddinden fazla süratle indirilmesinin sebebiyet vereceği iktisadi müşkülâta söz konusu Devletin duçar olmasını önlemek üzere durumu nazarı itibara alacaktır.

Madde — 6.

Afyonun milletlerarası ticareti

1. Taraflar afyonun ithal ve ihracını sadece tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara inhisar ettirmeyi taahhüt ederler.

2. (a) 7 ncı maddenin 5 ncı paragrafı hükümlerine hâlel gelmemek üzere Taraflar, aşağıdaki devletlerin her hangi birinde, istihsal edilenden gayrı afyonun ithal ve ihracına, bu Devletin bahis

konusu ithalât ve ihracatın yapıldığı tarihte Protokole Taraf olmaları halinde, müsaade etmiyeceklerini taahhüt ederler :

Bulgaristan,
Yunanistan,
Hindistan,
İran,
Türkiye,
Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği,
Yugoslavya.

b) Taraflar, işbu Protokole taraf bulunmayan bir devlet menşeli afyonun ithaline müsaade etmemeyi taahhüt ederler.

3. İşbu maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrası hükümlerine rağmen her Âkîd Taraf, münhasıran dahilî istihlâki için ve bir senelik ihtiyaçlarını geçmemek üzere, arazilerinden birisinde istihsal edilen afyonun kendi arazileri arasında yapılan ithalât ve ihracatına izin verebilir.

4. Taraflar, afyon ithalât ve ihracatında, 1925 Sözleşmesinin V nci faslında derpiş edilen ithalât şahadetnameleri ve ihraç rühsatnameleri sistemini, anılan Sözleşmenin 18 nci maddesi uygulanmamak kaydı ile tatbik edeceklerdir. Bununla beraber bir Âkîd Taraf için kendi afyon ithalât ve ihracatına mütaallik olarak, 1925 Sözleşmesinin 5 nci faslında derpiş edilenlerden daha tahdidi şartlar koymak caiz olacaktır.

Madde — 7.

Zaptedilen afyonun tasarrufu

1. İşbu maddede hilâfına hüküm olmadıkça, gayrimesru muameleler sırasında zaptedilen bütün afyonlar imha edilecektir.

2. Her Âkîd Taraf zaptedilen afyonda mevcut uyuşturucu maddeleri, kendi kontrolü altında kısmen veya tamamen uyuşturucu olmayan maddelere inkilâbettirmek hakkını haizdir. Veya bu afyonu ve bu afyondan çıkarılacak alkaloidleri Hükümetin yapabileceği veya onun kontrolü altında yapılabilecek tıbbî ve ilmî mahiyetteki istimler için kısmen veya tamamen mahfuz tutulabilir.

3. İşbu Potokole Taraf olup 6 nci maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrasında tadadedilen her müstahsıl devlet kendi ülkesinde zaptedilen afyonu veya bu afyondan istihraç suretiyle imal edilmiş alkaloidleri istihlâk ve ihraç etmek hakkını haizdir.

4. Zaptedilen ve devlet deposundan veya meşru surette iş gören bir depodan çalınmış olduğu tesbit olunan afyon, sahibine iade edilebilir.

5. Ülkesinde gerek afyon istihsaline, gerek afyon alkaloidler imaline müsaade etmeyen Âkîd Taraf kendi makamları tarafından zaptedilen muayyen bir miktar afyonu Komiteden müsaade almak suretiyle ve karşılığında afyon alkaloidleri, veya afyon alkaloidleri ihtiva eden ilâçlar elde etmek için veyahut da kendi tıbbî veya ilmî ihtiyaçları için bu alkaloidleri istihraç ettirmek maksadıyla afyon alkaloidleri imal eden diğer bir Âkîd Tarafın ülkesine ihraç edebilir. Bununla beraber belirli bir sene için böylece ihracedilen afyon miktarı, ihracatçı tarafın gerek tıbda kullanılan afyona, gerek afyon veya afyon alkaloidleri ihtiva eden ilâçlara olan senelik ihtiyacına muadil afyon miktarından fazla olmayacaktır. Bunu aşan miktar imha edilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hükümetlerce sağlanacak malûmat

Hadde — 8.

Tahminler

1. 1931 Sözleşmesinde «ilâçlar» için derpiş bulunduğu veçhile her Akıd Taraf, bir sonraki yıl için ülkelerinin her birine ait tahminlerini Komiteye bildirecek ve bu tahminler aşağıdaki hususlara taallük edecektir :

a) 1925 Sözleşmesinde 8 nci maddesine tevfikan muafiyete tâbi müstahzarların imâli için lüzumlu miktar da dâhil olmak üzere, tıbbî ilmi ihtiyaçlar için afyon halinde kullanılacak afyon miktarı,

b) Alkaloidler imâli için lüzumlu afyon miktarı,

c) 5 nci madde hükümleri muvacehesinde muhafaza etmek istediği stoklara ve mevcut stokları matlûp seviyeye getirmek için bu stoklara ilâvesi veya ondan çıkarması lüzumlu olan afyon miktarı,

d) Gerek askerî maksatlarla vücuda getirebileceği stoklara ilâve etmek, gerek meşru ticaret sahasına koymak için mezkûr stoklardan çıkartmak istediği afyon miktarı.

2. Her memleket veya ülkenin tahminleri yekûnundan maksat geçen paragrafın (a) ve (b) fıkralarında tasrih edilen miktarların ve aynı paragrafın (c) ve (d) fıkralarında zikredilen ve stokları matlûp seviyeye getirmek için lüzumlu miktarda artırılmış veya bu seviyeyi geçecek olan stokların tecavüz eden kısmı kadar azaltılmış olan miktarların heyeti umumiyesidir. Bununla beraber, bu artırma ve azaltmalar ancak alâkalı taraflar lüzumlu tahminleri zamanında Komiteye bildirdikleri takdirde nazarı itibara alınacaktır.

3. Afyon istihsaline müsaade eden herhangi bir Taraf, ülkelerinin her biri için, afyon yetiştirmek üzere haşhaş ekmeyi tasarladığı sahanın, hektar olarak yüz ölçümünün, mümkün olduğu kadar gerçeğe uygun bir tahminini ve geçen beş sene zarfındaki vasati verim esas alınarak, yetiştireceği takribi afyon miktarı tahminlerini her sene Komiteye bildirecektir. Bu maksatla, haşhaş ekimine birden fazla bölgede müsaade edildiği takdirde bahis konusu bilgiler her bölge için ayrı ayrı verilecektir.

4. (a) İşbu maddenin 1 ve 3 ncu paragraflarında zikredilen tahminler zaman zaman Komiteye tebliğ olunacak modele göre tesbit edilecektir.

b) Her tahmin, Komitenin tesbit ettiği tarihte Komiteye ulaşacak surette yollanacaktır. Tesbit edilen tarih, işbu maddenin 1 nci ve 3 ncu paragraflarında mevzu bahis tahminler için aynı oluyabilir. Komite, afyon masulünün muhtelif tarihlerde alındığını nazarı itibara alarak Tarafların işbu maddenin 3 ncu paragrafı gereğince sağlayacakları tahminler için değişik tarihler tesbit edebilir.

5. Her tahmin, bu tahminin tesbiti ve içinde kayıtlı muhtelif miktarların hesabı için ta-kib edilen usulün bir izahını ihtiva etmelidir.

6. Taraflar, iptidai tahminleri azaltan veya çoğaltan ek tahminler sağlayabilirler; bu ek tahminler yapılan tadillerin sebeplerine dair izahatla birlikte Komiteye süratle gönderilecektir. 4 ncu paragrafın (b) fıkrası ile 9 ncu paragraf müstesna olmak üzere işbu madde hükümleri ek tahminlere tatbik olunur.

7. Tahminler kontrol organınca tetkik olunacaktır. Bu organ bir tahminin tamamlanması veya bu tahminde mevcut bir hususun açıklanması için her türlü izahat veya munzam malûmat talebedebileceği gibi ilgili hükümetin rızası ile bu tahminleri değiştirebilir.

8. Komite, işbu protokolün tatbik olunmadığı memleketler ve ülkeler hakkında işbu protokol hükümlerine göre tesbit edilen tahminleri istiyecektir.

5. (a) İşbu maddenin geçici hükümlerini ileri süren bir Taraf, aşağıdaki belgeleri tevdi etmediği takdirde, vaziyete göre Komite veya Genel Sekreter, ilgili Tarafa geciktiğini belirten bir tebliğde bulunmak ve bu tebliğin varışından itibaren 3 ay içinde aşağıdaki bilginin kendisine verilmesini istemekle mükelleftir :

i) İhtiva ettiği bilginin ahdolduğu yılın hitamını takip eden 6 ay içinde, 4 ncü paragrafın (a) fıkrasında istihdaf olunan rapor,

ii) 9.ncu madde gereğince tevdi edilmeleri lâzım gelen tarihi takip eden 3 ay içinde 4 ncü paragrafın (b) fıkrasında derpiş olunan istatistikler,

iii) 8 nci madde gereğince Komitece bu hususta tesbit edilen tarihi takip eden üç ay içinde, 4 ncü paragrafın (b) fıkrasında derpiş olunan tahmin cetvelleri.

b) Taraflardan biri, Komitenin veya Genel Sekreterin talebine, yukarıda belirtilen müddet içinde uymazsa işbu madde ile tatbikine müsaade olunan geçici hükümler, mezkûr müddetin hitamından sonra, bu Tarafa tatbik edilmemelidir.

Madde — 20.

Ülkeye tatbik şartı

İşbu Protokol, Taraflardan birinin veya ana vatan dışındaki «ülkesinin» gerek Tarafın Anayasası gereğince, gerek teşmül dolayısı ile ülkenin önceden muvafakatının şart olduğu haller hariç, bir Tarafın milletlerarası sahada temsil ettiği muhtar olmıyan, vesayet altında bulunan, müstemleke ve ana vatan dışı bütün «ülkelere» tatbik edilir. Anılan istisnai halde ise Akıd Taraf, ana vatan toprağını teşkil etmiyen «ülkenin» gereken muvafakatini en kısa bir zamanda elde etmeye çalışmakla ve rızası alındığında, bunu Genel Sekretere tebliğ etmekle mükelleftir. Bu tebliğin Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden itibaren, işbu Protokol, mezkûr tebliğde tasrih edilmiş olan «ülke» ve «ülkelere» de tatbik edilecektir. Ana vatan dışı «ülkenin» muvafakati gerekmediği hallerde, ilgili Taraf, işbu Protokolün imzalanması veya tasdiki veyahut da bu Protokola katılma sırasında Protokolün tatbik olunacağı ana vatan dışı «ülke» veya «ülkeleri» bildirmeye mecburdur.

Madde — 21.

Yürürlüğe giriş

1. İşbu Protokol, en aşağı 3 ü, 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında derpiş olunan müstahsil devletlerden ve asgari 3 ü de aşağıdaki imal edici devletlerden olmak üzere, en az 25 devletin tasdik veya katılma belgelerini tevdi ettikleri günü takip eden 30 ncü gün yürürlüğe girecektir. Federal Almanya Cumhuriyeti, Belçika, Birleşik Amerika Devletleri, Fransa, İtalya, Japonya, Holânda, Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Krallığı ve İsviçre.

2. Tasdik veya katılma belgesini, bu Protokolün, işbu maddesinin 1 ncı paragrafı gereğince yürürlüğe girebilmesi için gereken belgelerin tevdilinden sonra tevdi eden her Devlet müvacehesinde Protokol, bahis konusu Devletin belgeyi tevdi tarihini takip eden 30 ncü gün yürürlüğe girecektir.

Madde — 22.

Tadil

1. Taraflardan her biri, Genel Sekretere gönderilecek bir ihbarname ile işbu Protokolün tadilini her zaman talep edebilir.

2. Konsey, Komisyona danıştıktan sonra, anılan talep üzerine alınacak tedbirleri tavsiye etmekle mükelleftir.

9. Bircümle memleketler ve ülkelere ait tahminler işbu maddenin 4 neü parağrafının (b) fıkrasına tevfi'kan komite tarafından tesbit edilecek tarihte komiteye ulaşmadığı takdirde bu tahminler mümkün olduğu nisbette kontrol organı tarafından tesbit edilecektir.

10. İşbu maddenin 9 neü paragrafına tevfi'kan kontrol organınca tesbit edilecek tahminler de dâhil olmak üzere birinci paragrafta derpiş edilen tahminler, bilâhara ek tahminlerle tadil edilmedikleri takdirde taraflarca fazlaştırılmıyacaktır.

11. İşbu Protokolün 9 neü maddesi veya 1925 Sözleşmesinin 22 neü maddesi gereğince Komiteye gönderilecek ithalât ve ihracat icmallerinden her hangi bir memleket veya ülkeye ihrac edilen afyon miktarının bu memleket veya ülke için ihracatın artmakta ve işbu maddenin 2 neü paragrafında gösterilen tahminler toplamını aşmakta olduğu görülürse Komite, kıyafiyetten bütün tarafları derhal haberdar edecektir. Taraflar aşağıdaki haller müstesna olmak üzere bahis konusu sene zarfında mezkûr memleket veya ülkeye yeni ihracat yapılmasına müsaade edemeyeceklerdir :

a) Gerek fazla ithal olunan bütün miktarlara, gerek lüzumlu ek miktara mütaallik olarak anılan memleket veya ülke için ek tahmin verilmesi hali veya,

b) İhracatçı tarafın kanaatine ihracatın beşeriyetin menfaatleri veya hastalıkların tedavisi için zaruri olduğu istisnai haller,

Madde — 9.

İstatistikler

1. Taraflar, ülkelerinin her biri için Komiteye şunları bildireceklerdir :

a) En geç 31 Mart tarihinde bir evvelki seneye ait istatistikler. Bu istatistiklerde şunlar gösterilecektir :

i) Afyon istihsal edilmek maksadiyle haşhaş ekilen sahanın yüz ölçümü ve bu sahada istihsal olunan afyonun miktarı;

ii) İstihlak edilen afyonun miktarı yani gerek perakende ticarete arz edilen, gerek istimal edilmek gayesiyle hastanelere veya tıbbi vazifelerini yapmağa gereği veçhile mezun kılınmış yetkili şahıslara dağıtılmak üzere tevdi edilen afyon miktarları;

iii) Alkaloidler veya (Opiaçé) müstahzarlar imali için kullanılan afyon miktarı, ayrıca ihraç müsaadesine tabi bulunmayan müstahzarların imali için lüzumlu afyon miktarı. Bu müstahzarlar ister dâhili istihlâke, ister ihracata tahsis edilmiş olsun, cümlesi 1925 ve 1931 sözleşmelerine uygun olmalıdır.

iv) Gayrimeşru ticaret sırasında zaptedilen afyon miktarı ve bu afyonun ne gibi bir tasarrufa tabi tutulduğu.

b) En geç 31 Mayıs'ta, bir evvelki yılın 31 Aralık'ta mevcut stokları gösteren istatistikler; bu stoklara mütaallik istatistiklerde, bir Âkidin 31 Aralık 1953 tarihinde askerî gayelerle elinde bulundurduğu afyon miktarı nazarı itibara alınmıyacak, fakat bu miktara sonradan ilâve olunacak veya bu miktardan alınarak meşru ticaret sahasına verilecek afyon miktarları nazarı itibara alınacaktır; ve

c) Aidoldukları üç aylık devre sonunu takibeden dört hafta içinde afyon ithalât ve ihracatı toplamını gösteren 3 aylık istatistikler,

2. İşbu maddenin 1 neü paragrafında istihdaf edilen istatistikler, Komitenin kullanılmasını derpiş ettiği formüller üzerine ve onun tâyin edeceği şekilde hazırlanacaktır.

3. İşbu protokole taraf olan müstahsil devletler, işbu maddenin 1 neü paragrafının (a) fıkrasının (i) bendinde lüzum gösterilen istatistikleri evvelce vermemişlerse 1946 ve mütaakıp yıllar için mümkün olduğu kadar doğru bir şekilde Komiteye sunacaklardır.

4. Komite, işbu maddede derpiş olunan istatistikleri munasip gördüğü şekil ve fasıllarla neşreder.

Genel Sekretere gönderilecek raporlar

1. Taraflar, Genel Sekretere aşağıdaki raporları tevdi etmekle mükelleftirler:

a) 3 nci maddede derpiş olunan müessesenin teşkilâtına ve mezkûr maddenin buna tahmil ettiği vazifelere ve 3 nci madde tarafından diğer yetkili makamlara tahmil edilen vazifelere mütaallik bir rapor.

b) Tarafların Protokolün hükümlerine tevfi kan, ittihaz edecekleri teşrii, nizami veya idari tedbirlere ait bir rapor.

c) Protokolün tatbikine ait yıllık bir rapor Komisyonun vaz'ettiği örneğe uygun olarak hazırlanacak olan bu rapor, 1931 Sözleşmesinin 21 nci maddesinde derpiş edilen yıllık raporların içine ithal veya onlara eklenebilir.

2. Taraflar, bundan başka evvelki paragrafta zikredilen meselelerle ilgili bütün mühim değişiklikler konusundaki tamamlayıcı bilgiyi Genel Sekretere vermekle mükelleftirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Nezaret ve tatbika koyma hususunda milletlerarası tedbirler

Idari tedbirler

1. İşbu Protokol hükümlerinin tatbikine nezaret etmek için Komite, aşağıdaki tedbirleri ittihaz edebilir :

a) Bilgi talebi,

Komite, işbu Protokol hükümlerinin tatbikine ait bilgi verilmesini Taraflardan gizli olarak talebetmeye ve ilgili Taraflara, bu bakımdan gereken her türlü telkinde bulunmaya yetkilidir.

b) İzahat talebi,

Elinde mevcut bilginin ışığı altında Komite işbu Protokolün mühim bir hükmüne her hangi bir memlekette veya ülkede riayet olunmadığı veya buralarda afyon konusunda mevcut durumun, açıklamayı gerektirdiği kanaatine varırsa, ilgili taraftan gizli kaydı ile izahat istemek hakkını haizdir.

c) Tashih edici tedbirler teklifi,

Komite, uygun gördüğü takdirde bir Hükümet tarafından işbu Protokolün her hangi mühim bir hükmünün bir Hükümetçe yerine getirilmemesi veya kontrolüne tâbi ülkelerden her hangi birinde afyon konusunda ciddî eksiklik arz eden bir durum üzerine bu Hükümetin gizli surette dikkatini çekebilir.

d) Mahallinde tahkikat,

Komite, durumun aydınlanması için mahallinde tahkikat yapılmasının faydalı olacağını düşünürse bahis konusu memlekete veya ülkeye Komitece tâyin edilen bir şahsın veya bir tahkik komisyonunun gönderilmesini ilgili hükümete teklif edebilir. Bu hükümet 4 aylık bir mühlet zarfında Komitenin teklifine cevap vermediği takdirde, bu husustaki sükûtu (ret) olarak telâkki edilecektir. Anılan hükümet, tahkikat için sarih muvafakatte bulunursa tahkikat bu hükümetçe tâyin edilmiş memurların iş birliği ile yapılacaktır.

2. İlgili taraf, yukardaki paragrafın (c) fıkrası gereğince bir karar alınmadan önce, temsilcisi ile, Komiteye bir beyanda bulunmaya yetkilidir.

3. İşbu maddenin 1 nci paragrafının (c) ve (d) fıkraları gereğince alınmış kararlar, Komiteyi teşkil eden bütün üyelerin ekseriyeti ile ittihaz edilmiş olmalıdır.

4. Komite, işbu maddenin birinci paragrafının (d) fıkrası uyarınca aldığı kararları veya bunlara mütedair her çeşit bilgiyi yayınlarsa, ilgili hükümet talebettiği takdirde, bu hükümetin görüşlerini de yayınlamakla mükelleftir.

Madde — 12.

Tatbikata ait tedbirler

1. Alenî beyanlar,

Şayet komite, Akıdlardan biri tarafından işbu protokol hükümlerinin tatbik edilmemesi halinin anılan Tarafın veya diğer bir Devletin her hangi bir ülkesindeki uyusturucu maddeler kontrolunu ciddi bir surette engellediğini müşahede ederse, aşağıdaki tedbirleri alabilir :

a) Alenî tebligat :

Komite, bütün tarafların ve Konseyin dikkatini meseleye çekebilir.

b) Diğer alenî beyanlar :

Komite, evvelki fıkra uyarınca almış olduğu tedbirlerin istenilen neticeleri husule getirmediği kanaatine varırsa, Taraflardan birinin işbu Protokol hükümlerine göre deruhte etmiş olduğu veci-belere aykırı hareket ettiğini veya diğer her hangi bir Devletin, ülkelerinden her hangi birindeki afyon durumunun, başka taraf veya devletlere ait bir veya mütaaddit ülkedeki uyusturucu maddelerin müessir bir şekilde kontrol edilmesini tehlikeye düşürmemesi için, gerekli tedbirleri almayı ihmal ettiğini belirten bir beyan neşredebilir. Alenî beyan yapıldığında, ilgili Hükümet talebettiği takdirde, Komite bu Hükümetin görüşlerini de ilân etmekle mükelleftir.

2. Ambargo konulması tavsiyesi,

Komite,

a) 8 ve 9 ncu maddeler uyarınca verilmiş olan İstatistik ve tahmin cetvellerinin gözden geçirilmesi sonunda Taraflardan birinin işbu Protokolde mevcut hükümlere göre deruhte ettiği vecibeleri yerine getirmekte hissedilir derecede ihmal gösterdiğini veya diğer bir Devletin bu Protokolün müessir bir tarzda tatbikini ciddi bir şekilde engellediğini veya,

b) Elde ettiği bilgi sayesinde, aşırı miktarda afyonun her hangi bir memleket veya ülkede yığılmakta olduğunu veyahut her hangi bir memleket veya ülkenin birgayrimesru ticaret merkezi haline gelmesi tehlikesinin mevcut bulunduğunu,

müşahede ettiği takdirde ilgili memleket veya ülkeden afyon ithaline veyahut ilgili memleket veya ülkeye yapılacak afyon ihracatına veyahutta ithalât veya ihracatın her ikisine birden belirli bir süre için veya bahse konu memleket veya ülkedeki afyon durumu Komitece tatmin-kâr görülünceye kadar ambargo konulmasını Taraflara tavsiye edebilir.

İlgili Devlet 1925 Sözleşmesinin 24 ncu maddesinin ilgili hükümleri gereğince, meseleyi Konseye getirmek hakkını hatırdır.

3. Medburi Ambargo,

a) Ambargonun ilânı ve konulması,

Komite, işbu maddenin 2 nci paragrafının (a) veya (b) fıkraları hükümlerine göre vâkı müşahedelere dayanarak aşağıdaki tedbirleri alabilir :

i) Komite, ilgili memleket veya ülkeden yapılan afyonun ithalâtına veyahut ilgili memleket veya ülkeye müteveccih afyon ihracatına veyahutta afyon ithal ve ihracatın ikisine birden ambargo koymak niyetinde olduğunu ilân edebilir;

ii) İşbu paragrafın (a) fıkrasının (i) bendinde derpiş edilen beyan, durumu düzeltmeye kifayet etmezse Komite, bu maddenin birinci paragrafının (a) ve (b) fıkralarındaki daha hafif tedbirlerin tatmin edici olmıyan durumu düzeltmeye kifayet etmemiş olması veya düzeltmeye muktedir görülmemesi şartıyla, ambargo vaz'edebilir. Ambargo gerek belirli bir süre için, gerek ilgili memleket veya ülkedeki durum Komiteyi tatmin eder bir hale gelinceye kadar konulabilir. Komite, kararını derhâl ilgili Devlete ve Genel Sekretere bildirmekle mükelleftir. Komite,

tenin kararı gizli olmalı ve işbu maddenin bir hükmü buna açıkça aykırı olmadıkça ambargonun tatbik edileceği, bu maddenin 3 ncü paragrafının (c) fıkrasının (i) bendi gereğince ambargö yürürlüğe girinceye kadar açıklanmamalıdır.

b) Temyiz :

i) Hakkında mecburi ambargo kararı alınmış olan bir Devlet, bu kararın kendine vusülünden itibaren otuz günlük bir müddet içinde, Genel Sekretere yazılı ve gizli olarak kararı temyiz etmek niyetinde olduğunu bildirebilir ve otuz günlük yeni bir mühlet içinde de temyiz sebeplerini belirtebilir.

ii) İşbu Protokol yürürlüğe girdiğinde, Genel Sekreter Milletlerarası Adalet Divanı Başkandanın ehliyetleri, tarafsızlıkları ve menfaat gütmemeleri ile umunun itimadına şayan olacak üç aslı ve iki yedek üyeden müteşekkil bir Temyiz Komisyonu tâyin etmesini istiyecektir.

Milletlerarası Adalet Divanı Reisi, Genel Sekreteri, bahis konusu tâyini yapmaya muktedir olmadığından haberdar ederse veya bu husustaki talebin kendine vusülünü takibeden iki ay içinde komisyonu tâyin etmezse Genel Sekreter, bu tâyine tevessül etmekle mükelleftir. Temyiz Komisyonunun görevi beş yıllık olup yenilenebilir. Üyeler, Genel Sekreter tarafından alınacak tedbirlere uygun olarak, ancak Temyiz Komisyonu içtima devreleri devamınca ödenek almalıdırlar;

iii) İşbu paragrafın (b) fıkrası (ii) şıkkında tarif olunan usul, Temyiz Komisyonundaki münhal yerlere yapılacak tâyinlere de tatbik edilir;

iv) Genel Sekreter, yazılı tebliğin kopyaları ile bu paragrafın (b) fıkrası (i) kısmında derpiş edilen temyiz sebepleri izahının kopyalarını Komiteye bildirmeye ve Temyiz Komisyonunun temyiz edilen hususu tetkik etmesi ve buna dair bir karar vermesi için toplanmasına mâruf tedbirleri süratle almaya mecburdur. Genel Sekreter, Temyiz Komisyonunun çalışmasına faydalı olacak bütün tedbirleri almak ve Temyiz Komisyonu üyelerine Komite kararının, işbu paragrafın (b) fıkrasının (i) şıkkında zikredilen tebligatın, müsaitse Komitenin cevabının ve diğer bütün bu hususa mütaallik belgelerin kopyalarını vermekle de mükelleftir;

v) Temyiz Komisyonu kendi içtüzüğünü tesbit eder.

vi) Talepte bulunan Devlet ve Komite, Temyiz Komisyonu önünde bu komisyon tarafından bir karar alınmadan önce, beyanatta bulunmaya yetkilidirler.

vii) Temyiz Komisyonu, Komite tarafından alınmış bulunan ambargo kararını idame, tadil veya iptal edebilir. Temyiz Komisyonunun kararı katî ve mecburi olup derhal Genel Sekretere bildirilmelidir;

viii) Genel Sekreter, talepte bulunmuş olan devlete ve Komiteye Temyiz Komisyonunun kararını bildirmelidir;

ix) Talepte bulunan devlet temyiz isteğini gerialırsa, Genel Sekreter, bu vaziyeti Temyiz Komisyonuna ve Komiteye tebliğ etmelidir.

c) Ambargonun tatbiki :

i) Bu paragrafın (a) fıkrası gereğince mecburi kılınan ambargonun, temyiz talebi hususundaki tebliğ işbu paragrafın (b) fıkrasının (i) şıkkında tesbit edilmiş şartlar dâhilinde vüsül etmediği takdirde, Komitenin kararından 60 gün sonra tatbik edilmeye başlanması lâzımdır. Bu takdirde, temyiz talebinin geri alınmasından itibaren veya Temyiz Komisyonunun, ambargoyu kısmen veya tamamen teyideden bir karar almış olduğu tarihten itibaren 30 gün sonra ambargo yürürlüğe girmelidir.

ii) İşbu paragrafın (e) fıkrasının (i) şıkkında kayıtlı hükümler gereğince ambargonun tatbik edilmesi gerektiği taayyün eder etmez, Komite, uymakla mükellef buldukları ambargo şartlarını bütün taraflara tebliğ etmeye mecburdur.

4. Usule mütaallik teminat :

a) İşbu madde gereğince Komite tarafından alınmış olan kararlar, Komiteyi teşkil eden bütün üyelerin ekseriyetiyle alınmış olmalıdır.

b) İşbu madde gereğince bir karar alınmadan önce, alâkalı devlet, temsilcisi vasıtasıyla Komitenin önünde bir beyanda bulunmaya salâhiyettardır.

e) Şayet Komite, işbu madde gereğince alınmış olan bir kararı veya buna mütedair her hangi bir bilgiyi yayınlarsa, ilgili hükümetin görüşlerini de, bu hükümet talebettiği takdirde, yayınlamakla mükelleftir. Komitenin kararı ittifakla sağlanmamışsa, azınlığın fikri de açıklanmalıdır.

Madde — 13.

Evrensel tatbikat

İşbu fasılda istihdaf edilen tedbirler, imkân nisbetinde Komite tarafından bu Protokole taraf olmıyan devletler ve 20 nci madde dolayısıyla Protokolün tatbik edilmediği ülkeler hakkında da ittihaz edilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Nihai hükümler

Madde — 14.

Tatbikata mütaallik tedbirler

Taraflar, işbu Protokolün hükümlerini tamamen müessir kılmaya mâtuf teşriî, nizami veya idari her türlü tedbirleri almayı taahhüdederler.

Madde — 15.

Anlaşmazlıklar

1. Taraflar, işbu Protokole mütaallik anlaşmazlıkları halletmek hususunda Milletlerarası Adalet Divanının yetkili olduğunu sarahaten kabul ederler.

2. İlgili Taraflar başka bir hal tarzı üzerinde mutabık kalmadıkları takdirde, işbu Protokolün tefsiri veya tatbikatı hususunda Taraflar arasında çıkacak her hangi bir ihtilâf, anlaşmazlık halinde bulunan Taraflardan birinin talebi üzerine, halledilmek üzere Milletlerarası Adalet Divanına tevdi edilecektir.

Madde — 16.

İmza

İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri aynı derecede muteber olan işbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi olan her devletin ve bu Teşkilât üyesi olmayıp da, Konsey tarafından verilen talimat uyarınca, bu Protokolün hazırlandığı konferansın çalışmalarına iştirake davet edilmiş olan her devletin ve Genel Sekreterin, Konseyin talebi üzerine, kendisine işbu Protokolün bir nüshasını göndermiş olacağı diğer her hangi bir devletin imzasına 31 Aralık 1953 tarihine kadar açık tutulacaktır.

Madde — 17.

Tasdik

İşbu Protokolün onaylanması lâzımdır. Onay belgeleri Genel Sekretere tevdi edilmelidir.

Katılma

İşbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyelerinden her birinin veya bu Teşkilât üyesi olmayıp 16 nci maddede tasrih olunan her devletin veyahut Konseyin talebi üzerine Genel Sekreterin bu Protokolün bir nüshasını göndermiş olacağı Teşkilât üyesi olmıyan diğer her hangi bir devletin katılmasına açık olacaktır. Katılma belgelerinin Genel Sekretere tevdiî lâzımdır.

Geçici hükümler

1. Taraflardan her biri, imza veya onay belgesinin tevdiî anında bu mevzuda açık bir beyanda bulunmuş olmak şartıyla, aşağıdaki hususlara geçici kaydiyle müsaade edebilir :

a) Yarı tıbbi ihtiyaçlar (quasi - medical) için ülkelerinin her hangi biri üzerinde afyon kullanılmasına ;

b) Bu gibi ihtiyaçlar için şu hususların sağlanması şartı ile (*) afyon istihsal edilmesine, yukarıda sözü geçen beyanda işaret olunan her hangi bir devlete veya ülkeye afyon ihracına veya buralardan afyon ithaline :

i) Afyon kullanılması, ithali veya ihracının, beyanın istihdaf ettiği ülkede 1 Ocak 1951 tarihinde teamülden olmuş olması ve bunlara bu tarihte müsaade edilmiş bulunması ;

ii) İşbu Protokole Taraf olmıyan bir devlete, hiçbir ihraca müsaade edilmemesi ;

iii) Tarafın yarı tıbbi ihtiyacı için afyon istimalini, istihsal, ithal ve ihracını, beyan sırasında kendisi tarafından tesbit edilmesi ve hiçbir şekilde işbu Protokolün yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 15 yılı aşmaması gereken belirli bir süre içinde, menetmeyi taahhüdemesi.

2. İşbu maddenin 1 nci paragrafı gereğince bir beyanda bulunmuş olan her Âkîd, bahis konusu paragrafın (b) fıkrasının (iii) şikkında derpiş olunan süre içinde, her sene, 5 nci maddede sözü geçen âzami stoklardan maada, evvelki iki yıl esnasında yarı tıbbi ihtiyaçlar için istihlâk edilmiş olan miktarlara eşit stoklar elde buldurmaya salâhiyettardır.

3. Taraflardan her biri ayrıca geçici kaydı ile ve imzasını vaz'ettiği veyahut onay veya katılma belgesini tevdi cylediği anda bu hususta açık bir beyanda bulunmuş olmak şartıyla, 30 Eylül 1953 te yetkili makamlar tarafından afyon kullanmaları hususunda tescil edilmiş olan asgari 21 yaşındaki afyon müptelâlarının afyon kullanmalarına, ilgili Tarafın 1 Ocak 1950 tarihinde afyon kullanılmasına yetki vermiş bulunması kaydiyle, müsaade edebilir.

4. İşbu maddede derpiş olunan geçici hükümleri tatbik eden Taraflardan her biri, aşağıdaki hususları yerine getirmelidir :

a) 10 ncu madde gereğince Genel Sekretere göndermek mecburiyetinde olduğu yıllık raporda yarı tıbbi ihtiyaçlar ve için afyonu istimal, istihsal, ihraç ve ithalinin men'ini gerçekleştirmek hususunda evvelki yıl zarfında kaydedilmiş olan gelişmelere dair bir özet buldurmak.

b) İşbu Protokolün 8 ve 9 ncu maddeleri hükümlerine göre tevdiî gereken ve yarı tıbbi ihtiyaçları karşılamak için istimal, ithal, ihraç edilen veya elde bulduruşulan afyon ile, içilmek için kullanılan veya elde bulduruşulan afyona ait istatistik ve tahminleri ayrı ayrı vermek.

(*) Genel Sekreterliğin notu : Şu hususların sağlanması şartıyla kelimeleri (a) ve (b) fıkralarının her ikisine de şâmil bulunduğundan bu kelimelerin (i), (ii), (iii) lerden evvelki satırın başına yazılması yerinde olur. Bununla beraber, bu hatanın Protokolün imza edilmiş nüshasında yapılmış olması hasebiyle, Protokolün işbu baskısında da hiçbir tadilde bulunulmamıştır.

Madde — 23.

Fesih ihbarı (Dénonciation)

1. İşbu Protokolün yürürlüğe girişinden itibaren beş yıllık bir devrenin sonunda Taraflardan her biri, Genel Sekretere yazılı bir belge tevdi etmek suretiyle, bu Protokolü feshedebilir.

2. İşbu maddenin 1 nci paragrafında derpiş olunan fesih keyfiyeti, Genel Sekreter tarafından fesih belgesinin alındığı tarihi takip eden senenin Ocak ayının birinci günü yürürlüğe girer.

Madde — 24.

Hitam Bulma

23 ncü madde uyarınca tebliğ edilen fesihler neticesinde, Âkitler listesi, 21 nci maddede tesbit edilmiş olan bütün şartlara uygun olmaktan çıktığı takdirde, işbu Protokol yürürlükten kalkar.

Madde — 25.

İhtirazi kayıtlar

19 ncu maddenin müsaade ettiği beyanlarla ilgili olarak aynı maddede sarahaten derpiş olunan haller ve «ülkeye» tatbiki bakımından 20 nci maddenin müsaade ettiği ölçü dışında hiçbir Taraf işbu Protokolün her hangi bir hükmüne ihtirazi kayıta bulunmak hakkına haiz değildir.

Madde — 26.

Genel Sekreterin tebliği

Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi bütün devletlere ve 16 ve 18 nci maddelerde derpiş olunan diğer devletlere şu hususları tebliğ eder :

- a) Afyona mütedair Birleşmiş Milletler Konferansının sonunda işbu Protokole vaz'olunan imzalar ve 16, 17 ve 18 nci maddeler gereğince tevdi olunan tasdik ve katılma belgeleri;
- b) Milletlerarası sahada kendisini temsil eden devlet tarafından 20 nci madde gereğince, işbu Protokolün tatbik olunduğu «ülkeler» listesine sokulmuş olan her ülke;
- c) 21 nci madde gereğince işbu Protokolün yürürlüğe girdiği tarih;
- d) 19 ncu maddede derpiş edilen geçici hükümler bunların son buldukları ve yürürlükten kalktıkları tarihlere dair beyan ve tebliğler;
- e) 24 ncü madde uyarınca yapılan fesih ihbarları;
- f) İşbu Protokolün tadiline dair, 22 nci madde uyarınca vâkı talepler;
- g) İşbu Protokolün 24 ncü maddesi gereğince yürürlükten kalktığı tarih.

İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri aynı zamanda muteber olacak olan işbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine tevdi edilecektir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, anılan Protokolün tasdikli bir örneğini Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi bütün devletlere ve Protokolün 16 ve 18 nci maddelerinde derpiş edilen diğer bütün devletlere gönderecektir.

Yukardaki hükümleri tasdiklan, usulü ve hile yetkili bulunan imza sahipleri kendi hükümetleri adına işbu Protoklü tek bir nüsha olarak imzalamışlardır.

New York'da 23 Haziran 1953 te yapılmıştır.